

Som på film – filmens betydelse för brudpars berättelser om sina bröllop

Svenska brudpar har tydliga föreställningar om vad ett ”riktigt” bröllop är. Ofta sammanfattas denna bild med orden ”som på film”; åtminstone om man lyssnar till de par jag har intervjuat i ämnet. Men vad innehåller detta ”riktiga” bröllop och hur påverkar föreställningarna om det ”riktiga” bröllopet de intervjuades berättelser om sina bröllop? Det är centrala frågor i den här artikeln.

Som material använder jag intervjuer med brudar och brudgummar i 8 heterosexuella par, där hälften gift sig enligt Svenska kyrkans vigselordning och resten borgerligt. Samtliga personer, utom två (i olika par) gifte sig för första gången. Brudparen lever i en medelstor svensk stad samt en mindre ort i Norrland. Intervjuerna skedde strax före samt kort efter att paren hade gift sig. Materialet analyseras med hjälp av narrativ metod, berättelseforskning.

Intervjupersonerna nämner ofta filmer som källor till den bild de har av ett ”riktigt” bröllop. Ett exempel är Leif som gifter sig borgerligt. Han

sin ros till de båda. Enligt Carolina är båda dessa handlingar hämtade från olika filmer. De intervjuade kvinnorna berättar även om hur annan media, som Internet och tidningsmagasin, påverkar deras val av bröllopsklänningar, blomsterarrangemang och frisyrer samt val av maträtter, musik vid vigseln med mera.

Det ”riktiga” bröllopet

Att gifta sig som på film är för några av de intervjuade en dröm att sträva efter. Andra tar tydligt avstånd från den. Men hur de än förhåller sig till berättelsen om det ”riktiga” bröllopet har de en gemensam förståelse av

utan det skulle vara i kyrkan. Eller så sa jag, jag skulle kunna tänka mig utomlands också i sådana fall. Men det blir väl inte så poppis hemma om man gör en sådan grej. Min syster skulle avsäga sig sin vänskap med mig om jag gifter mig utomlands. (ha,ha) Så ... nej, vi har sagt att ska vi göra det, då gör vi det i kyrkan. På riktigt!

Kyrkan, prästen och den vita klänningen är de ingredienser som Cecilia nämner när hon talar om det ”riktiga” bröllopet. Men det finns också mycket som är underförstått i hennes berättelse. Betydelsen av att nära anhöriga är med vid bröllopet blir särskilt tydlig när Cecilia skämtsam sagt att hennes syster skulle avsäga sig vänskapen om Cecilia gifte sig utomlands. Det finns en förväntan från anhöriga om att hon ska gifta sig kyrkligt. Liksom många andra som gifter sig kyrkligt talar Cecilia i andra sammanhang om kyrkbröllop som en betydelsefull tradition. Av citatet kan man också förstå att ett borgerligt bröllop är ett alternativ som inte alls står lika högt i kurs som den kyrkliga vigseln gör för henne.

Övriga intervjuades berättelser ger en samlad bild av vad ett ”riktigt” bröllop är. Förutom de nämnda ingredienserna (präst, kyrka, vit klänning och nära anhöriga) ska ett ”riktigt” bröllop inkludera många gäster, såväl vänner som släktingar, mannen ska bära frack eller motsvarande klädsel, kvinnan ska ha blommor och vara så vacker hon bara kan. Efter vigseln serveras tre rätters middag och en noga utvald bröllopstårta. Dessutom ska ritualen gå till på ett

”att gifta sig som på film”

har aldrig tidigare varit på något bröllop och säger att den bild han har av bröllop är skapad genom filmer. Att han gifter sig borgerligt och i största hemlighet, istället för kyrkligt med många gäster, gör hans bröllop direkt diskvalificerat från kategorin ”riktiga” bröllop. Hans blivande hustru, Lisa, talar om den lilla borgerliga vigseln som ett B-alternativ och paret försöker efterlikna ett ”riktigt” bröllop så gott de kan.

Filmerna (ofta hollywoodproducerade kärlekskomedier) ger inspiration till flera av de intervjuades egna bröllop. Exempel på det är en av brudarna, Carolina, som går med sin pappa fram till den blivande maken, som väntar vid altaret. När Carolina passerar sin mamma respektive blivande svärmor överlämnar hon var

vad den innehåller. Föreställningarna har ofta skapats i tämligen tidig ålder och är högst levande i deras medvetande även i vuxen ålder. De brudpar som gifter sig kyrkligt (alltså enligt Svenska kyrkans vigselordning) anses av samtliga ha störst möjlighet att gifta sig på ”riktigt”. Men vad är då ett ”riktigt” bröllop? Cecilia, som gifter sig kyrkligt, säger såhär:

Jag har sagt det att ska jag göra det då ska det vara på riktigt! Vi är konfirmerade bägge två. Och vi springer inte i kyrkan eller så men jag tycker att ska man gifta sig då vill jag göra det riktigt. I kyrkan med vit klänning och hela allt. Präst och så. Men sedan är det inget fel om man vill göra det i borgarhuset eller var man gör det någonstans. Det finns ju den lösningen också. Men det har vi aldrig diskuterat

visst sätt. Stora ändringar (som att exempelvis utesluta förbönen) skulle göra att det inte blev någon riktig vigsel. Det ”riktiga” bröllopet är med andra ord omöjligt för somliga brudpar att skapa; inte minst därför att det ställer höga krav på såväl ekonomiskt som social kapital (Jarnkvist 2011).

Den ”riktiga” bruden

De intervjuades berättelser gör tydligt att ett ”riktigt” bröllop förutsätter en ”riktig” / ”typisk” brud. Berättelserna om hur en brud bör se ut och vara är många och långa, såväl hos män som hos kvinnor, medan intervjupersonerna knappt säger något alls om brudgummen. Det finns en föreställning bland samtliga jag talat med om hur en brud ska se ut för att vara en ”riktig brud”.

Bruden ska framför allt vara vacker med vit klänning, blommor i handen och fixat hår (gärna uppsatt). Denna bild påverkar även dem som inte vill vara ”typiska brudar”. För de som gifter sig kyrkligt verkar det vara viktigt att uppfylla den förväntade bilden medan borgerliga brudar i hög grad tar avstånd från den. Gifter man sig borgerligt passar det inte att vara alltför mycket ”typiskt brud”, säger de. Flera säger sig vara nöjda med att inte behöva ha en stor vit klänning, uppsatt hår osv. Likväl påverkas de av de ideal som finns och de motiverar ofta varför de inte vill vara någon ”typisk” brud, som om de behövde försvara sig mot det. En av brudarna berättar också om den negativa upplevelsen av att inte se ut som de vackra fotomodellerna (eller filmstjärnorna, egen anm.) och därmed inte nå upp till de ideal som finns för kvinnor som ska stå brud.

En ”riktig” brud har inte enbart ett visst yttre, hon tar också ansvar för bröllopet och ser till att allt blir så bra som det bara går. Hon är bröllopets projektledare. Även detta blir tydligt i de intervjuades berättelser. Kvinnornas berättelser om parens förberedelser inför bröllopen är långa och utförliga medan männens är mer kortfattade och mindre detaljerade. Skillnaden finns inte på samma sätt

inom andra delar av intervjupersonernas bröllopsberättelser. Den kan därför tolkas som tecken på att kvinnorna generellt sett är mer engagerade i förberedelserna än männen.

Vid intervjuerna inför bröllopen kan kvinnorna ofta i minsta detalj redogöra för hur saker och ting ska göras, vilka val som är gjorda och vad som återstår att genomföra inför bröllopet. Männen är betydligt mer fåordiga och säger ofta att de inte är insatta i planeringen. Även om inte

alla kvinnor uttrycker det själva är min tolkning att så gott som samtliga kvinnor fungerar som projektledare för bröllopet; en roll de självmant tycks ha intagit. Några kvinnor lägger fram sin berättelse som att paret delar på arbetet med förberedelserna inför bröllopet. Deras män, däremot, ger en helt annan bild av arbetsdelningen. De beskriver kvinnorna som projektledarna, som oftast både planerar och utför förberedelserna. Några av männen uppger att kvinnorna ger dem order att utföra vissa saker men sällan är det männen som kommer med egna initiativ. I ett av paren försöker mannen ta eget ansvar i arbetet men han ges inte riktigt tillåtelse till det av kvinnan.

Offentliga berättelser om bröllop

I samband med intervjuerna uppmärksammade jag tidigt att de berättelser jag fick höra är tämligen stereotypa samtidigt som de också är unika. Varje person formar sin berättelse utifrån de erfarenheter och upplevelser hon bär med sig. Men de föreställningar om bröllop som kommer fram i berättelserna liknar till stora delar varandra. Intervjupersonerna presenterar exempelvis bilder av den ”riktiga” familjen där föräldrarna är gifta, det ”riktiga” bröllopet som ska vara stort och kyrkligt och den ”riktiga” bruden, en prinsessa för dagen med lång vit klänning, blommor och uppsatt hår. Hur bör dessa stereotypa

drag i berättelserna förstås?

Vad gör narrativen så lika varandra? Min tolkning är att begreppet ”offentliga berättelser” (Johansson 2005:97) är centralt här. Narrativitet kan delas in i olika dimensioner. De ontologiska eller personliga berättelserna används för att definiera vem man är (Johansson 2005:96). En persons narrativ är en produkt av de berättelser som individen själv producerat och fått höra av andra genom livet (Lindgren 2004:53). Denna per-

”hon är bröllopets projektledare”

sonliga aspekt är viktig i tolkningen av ett narrativ. Utifrån olika teoretiska perspektiv tolkas intervjupersonernas praktiker som resultat av den interaktion som finns mellan sociala strukturer, som genus och klass, och individen. Men de olika berättelsernas stereotypa drag gör att de även bör förstås i ljuset av ytterligare en dimension av narrativitet, nämligen den offentliga berättelsen. Den traderas genom institutioner som familjen, religiösa organisationer eller i olika medier, och är en viktig del av institutionens sociala liv. De offentliga berättelserna kan förstås som kulturella föreställningar som används för att skapa mening, ordning och integration i de praktiker som utförs inom institutionen (Johansson 2005:97). Alla livsberättelser bör tolkas i relation till de olika diskurser/offentliga berättelser som dominerar det sociala och kulturella sammanhang som berättaren lever i (Johansson 2005:241).

Även tidigare forskning visar att mediala berättelser har stor betydelse för människor (Jarlbo 2006) och att de är starkt kopplade till kommersiella intressen (Knuts 2006). Som en del av den växande upplevelseindustrin får bröllop rikligt med utrymme i dagens medier (Åkesson & Salomonsson 2010). Det gäller såväl film som tv, radio, Internet och tidningar. Förhållandet mellan media, konsumtion och bröllop är ett exempel på det som medieforskaren Johan For-

näs (2001) beskriver som en kultu-rens ekonomisering och ekonomins kulturalisering. Min tolkning är att mediernas - däribland filmindustrins - bröllopsberättelser starkt påverkat mina intervjupersoners narrativ (berättelser). För Leif, som inte varit på bröllop innan han själv gifte sig, var TV-filmerna de enda referensramar han innan vigseln hade för vad ett bröllop är. Filmerna har, som nämnts, också påverkat pars utformning av vigseln, samt olika former av utsmyckning.

Stereotypa män och kvinnor

Vad är det då för berättelse som populärkulturen presenterar? Tidigare forskning visar att den är tämligen könsstereotyp. Kvinnan är bröllopets huvudperson och mannen spelar en biroll (Knuts 2006, Adeniji 2008). Berättelsen innesluter också en rad materiella ting, som den vita klänningen, blommorna, ringen osv. (Knuts 2006, Åkesson & Salomonsson 2010). Fokus ligger på bröllopet som upplevelse och riten säljs med motiveringen att det vore oförsvarligt att gå miste om denna erfarenhet (Åkesson & Salomonsson 2010:55). Den heterosexuella normen är såväl berättelsens som själva äktenskapets grund (Adeniji 2008).

De normer som populärkulturens bröllopsberättelse uttrycker återkommer i mina intervjupersoners berättelser, särskilt bland dem som gifter sig kyrkligt. Min tolkning är att den offentliga berättelse som olika medier presenterar fungerar som referensram för intervjupersonernas berättelser. Mediernas stereotypa berättelser ger legitimitet åt de enskilda narrativen. Därigenom blir distinktionen mellan den individuella och den sociala kontexten flytande. De enskilda individerna kan integrera sina unika erfarenheter med en universell struktur som gör erfarenheterna meningsfulla (Lindgren 2004:68). I den offentliga berättelsen är exempelvis det estetiska (kläder och utsmyckning) kvinnans ansvar (Knuts 2006). Det gör det enkelt att som brud säga att man tar det ansvaret, och som

brudgum att man inte behöver ta något ansvar. Bröllopet blir i mångt och mycket ett avsteg från parens vardagliga strävan efter jämlikhet. Men diskursen om jämlikhet synliggörs ändå i de ambivalenta och motsägelsefulla drag som flera av intervjupersonernas berättelser också har.

Begreppet tradition, som är frekvent använt i de kyrkliga brudparens berättelser, blir livskraftigt i relation till den mediala berättelsen om bröllop, i vilken ett "riktigt" bröllop är stort och kyrkligt. Den som gifter sig på liknande sätt som bröllop skildras i medierna kan hävda att hon följer en tradition. Avsaknad av traditionsbegreppet i de borgerliga brudparens berättelser blir utifrån detta resomang intressant. De enkla och intima bröllop som dessa brudpar vill ha spelar en mycket undanskymd roll i de mediala berättelserna. En trolig orsak är att det kommersiella nätverket inte har några intressen av denna typ av berättelser eftersom de genererar så lite pengar i förhållande till de pam-piga kyrkbröllopen.

Konsekvensen blir att de borgerliga paren saknar en medial berättelse att placera sina egna berättelser i. De har inget "riktigt" bröllop. Detsamma gäller de par som vill gifta sig enkelt i kyrkan. De som utesluter det färdiga paketet med gäster, speciella kläder, mat osv. Även dessa människor saknar idag en medial berättelse att låta sin berättelse bli en del av. Detta kan vara stärkande för den individ som vill vara annorlunda men det kan också fungera på motsatt sätt för den som önskar vara "normal". Avsaknaden av en offentlig berättelse att fästa sin personliga berättelse i blir tydlig i de borgerliga parens upprepande negationer. En kvinna som gifter sig borgerligt säger att hon inte vill ha någon "typisk brudklänning" och en av de män som gifter sig borgerligt avfärdar föreställningarna kring de kyrkliga bröllopen från filmens värld som barnsliga. På motsvarande sätt är det otänkbart för dem jag har intervjuat att gifta sig enkelt i kyrkan. Min tolkning är att många idag är så ovana vid att vara i kyrkan vid andra

sammanhang än när det är mycket folk där, som vid bröllop och begravningar eller möjligen vid jul.

Filmers, och andra mediers, offentliga berättelser har varit i fokus för denna artikel men även andra typer av offentliga berättelser har förstås också betydelse för människors föreställningar och berättelser om händelser som bröllop. Den offentliga berättelsen om det "riktiga" bröllopet traderas exempelvis genom brudpars praktiker, att man gifter sig "som på film". Men det finns också alternativa berättelser till den som presenterats här och berättelserna förändras i takt med att människor och samhäl-len förändras. Svenska kyrkan är en betydande institution i bröllops-sammanhang. Det är Svenska kyrkans ansvar att ta makt över sin berättelse. Vilken bröllopsberättelse vill kyrkan förmedla?

KARIN JÄRNQVIST

TD, lektor vid institutionen för samhällsvetenskap, Mittuniversitetet

Referenser

- Adeniji, A. (2008). *Inte den typ som gifter sig?: Feministiska samtal om äktenskapsmotstånd*. Göteborg, Makadam.
- Fornäs, J. (2001). *Upplevelseproduktion i händelsernas centrum. Passager. Medier och kultur i ett köpcentrum*. K. M. Becker. Nora, Nya Doxa: 364-397.
- Jarlbo, G. (2006). *Medier, genus och makt*. Stockholm, Studentlitteratur.
- Järnkvist, K. (2011). *När jag gifter mig ska jag göra det på riktigt [Elektronisk resurs] : berättelser om barn, brudar och bröllop*. Diss. Umeå: Umeå universitet, 2011. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=nbn:se:umu:diva-46455>
- Johansson, A. (2005). *Narrativ teori och metod*. Lund, Studentlitteratur.
- Knuts, E. (2006). *Något gammalt, något nytt - skapandet av bröllopsföreställningar*. Göteborg, Mara förlag.
- Lindgren, T. (2004). *The Narrative Construction of Muslim Identity: A Single Case Study*. *Archive for the Psychology of Religion* 26. Belzen, J. A. m fl. Leiden - Boston, Brill: 51-73.
- Åkesson, L. och K. Salomonsson (2010). *Ritualernas marknad: etnologisk forskning om livscykelritualer och upplevelseindustri. Den rituella människan: flervetenskapliga betraktelser*. A-C. Hornborg (red.). Linköping, Linköping University Electronic Press.